

Tóth-Soma László vallásfilozófus

Tóth-Soma László (Gaura Kṛṣṇa dāsa) (szül. 1967) főiskolai tanár, a Bhaktivedanta Hittudományi Főiskola rektora. A Szegedi Tudományegyetem biológia-kémia szakán végzett, majd pályája a keleti filozófiák és szemléletmód felé fordult. Közel hat évet töltött el Indiában. 1998-tól a kalkuttai Rabindra Bharati Egyetemen hindu vallásfilozófiát és védikus pszichológiát tanult, s ugyanitt 2003-ban filozófia doktorátust (PhD) szerzett. Kutatási területe a hindu illetve vaiṣṇava vallásfilozófia, a védikus személyiségelmélet és a különféle jóga-irányzatok, amelyeket tanítja is a Bhaktivedanta

Hittudományi Főiskolán. Számos könyvet publikált a fenti témákban, ismeretterjesztő filmeket készített, és gyakran tart előadásokat az ország különböző felsőoktatási intézményeiben.

Előadás:

**„Ahogy az ember leveti
elnyűtt ruháit”
A védikus halál-felfogás**

Előadó:

Tóth-Soma László

BEVEZETÉS

A halál témakörét sokféleképpen meg lehet közelíteni. Mást jelent a fiataloknak, az időseknek, a betegeknek, és mást az egészségeseknek. Ugyanígy, az egyes tudományterületek is másképp fogják fel és definiálják ezt a jelenséget. Mielőtt a védikus halál-felfogásról szólnék, tekintsük át, hogy a különböző tudományterületek mit mondanak erről a kérdésről, hogyan definiálják a halált, hiszen ez az áttekintés már önmagában is elég tanulságos lehet.

A *biológia tudománya* szerint a halál elsődlegesen biológiai esemény, az a folyamat, amelyben az élő szervezet komplex működése leáll. A biológusok nézőpontjából a halál pillanata után az élőlény 'passzív módon' vesz részt az ökoszisztémában.¹

A *magyar jog* definíciója szerint a halál az, amikor a légzés, a keringés és az agyműködés

¹ Az *ökoszisztéma* nemzetközileg elfogadott meghatározás szerint nem más, mint az élőlény-társulás (biocönózis) és az élőhely (biotóp) együttese.

teljesen megszűnik. A halál pillanata után megindul a test visszafordíthatatlan lebomlása.²

Egy *általános teológiai* definíció szerint a halál a földi élet vége, mely után az egyén az isteni akaratnak megfelelően a másvilágra, egy transzcendentális világba kerül, vagy megsemmisül, vagy egy másik formában születik újjá. Ez egy ökumenikus megfogalmazás.

1. A HALÁL A VÉDIKUS HAGYOMÁNYOKBAN

Mindenki számára nyilvánvaló, hogy a különböző kultúrák – így a védikus hagyományok is – a halál fogalma alatt nem egy egyszeri, pillanatnyi történést értenek, hanem egy viszonylag hosszú, a fogantatásunkkal, illetve a születésünkkel kezdődő folyamatnak tekintik. Az a pillanat, amit a hétköznapi nyelv halálnak nevez, tulajdonképpen csak egy mozzanata az egész eseménysornak.

A védikus irodalom egyik legfontosabb szentírása, a *Bhagavad-gītā* a következő meghatározást adja a halállal kapcsolatban:

*Amint a megtestesült lélek állandóan vándorol ebben a testben a gyermekkortól a serdülőkoron át az öregkorig, a halál pillanatában is egy másik testbe költözik. A józan embert azonban nem téveszti meg az efféle változás.*³

Ez a védikus irodalom egyik nagyon fontos verse, amely szerint az élőlény teste állandóan, folyamatosan változik, egy életen belül gyakorlatilag többször kicserélődik, és amikor letelik az ideje és használhatatlanná válik, elpusztul. Az élőlény

² 1997. évi CLIV(154). tv. XI. fejt. 202.§

³ Bhaktivedanta 2004: 2.13. vers: *debino ,smin yathā debe kaumāram yawanam jarā / tathā debāntara-prāptir dbīras tatra na mukhyati //*

képtelen tovább fenntartani a létezését, bekövetkezik a halál, és a benne lakozó lélek egy másik testbe költözik. Amikor ez a testcsere megtörténik, azt halálnak nevezi a védikus irodalom. A testcsere gondolata sokak számára ismert; a reinkarnáció fogalma nemcsak a hindu, hanem számos más világvallás gondolkörében is megtalálható, például a buddhizmusban, a dzsainizmusban, de a manapság divatos, a nyugati világban elterjedt ezoterikus és spirituális irányzatok is magukévá tették.

Tehát az életünk során, ahogy öregszünk, a testünk automatikusan változik. Senki nem gondolja azt, hogy a tízéves korában birtokolt teste ugyanaz volt, mint amivel jelenleg rendelkezik. Egy hatéves test egészen máshogy néz ki, mint egy nyolcvanéves. Azt hiszem, mindenki megérti, hogy ez két teljesen különböző test. Általában abban is egyetértés uralkodik, hogy a test változása az önvalónktól, a személyiségünktől függetlenül történik. Hiszen mindenki számára biztos, hogy személyiségének kontinuitása az élete során soha nem szakad meg, nem változik. Legfeljebb kiegészül az érzelm- és gondolatvilágunk gazdagodása, az értékrendünk változása révén, de mi magunk igazából nem változunk meg, az én-érzésünk, az önvalónk változatlan marad.

1. Lélekvándorlás és a testek cseréje

Ez a fogantatásunk pillanatával kezdődő testcsere elég egyszerű folyamat. A fiatalkori test megöregszik, s a halál pillanatában egy újabb, párhuzamosan végbemenő fogantatással másik testet kapunk. Az életünk során történő testcserehez képest a halálunk pillanatában lezajló testcsere nemcsak jobban észrevehető, hanem sokkal drasztikusabb is. Miért? Azért, mert a halál pillanatában hátra kell hagynunk azt a testet, amelyhez az életünk során érzelmek, ragaszkodások, élmények, kapcsolatok fűződtek. Ez igen erős, mélyreható változás, mindenkit mélyen megérint, a hozzátartozókat és saját magunkat is.

A lélek, az eredeti énünk a védikus felfogás szerint nem változik. Hozzá kell tenni, hogy a lélekvándorlás, a testek cseréje nem csak egy életen belül történik, és nem csak az egyik emberi létformából egy másik emberi létformába való vándorlás során; lehetséges az is, hogy a lélek, az önvaló különböző alacsonyabb rendű fajok testeit felvéve vándorol, és a *karma*, a lélekvándorlás törvénye alapján egyre magasabb helyzetbe kerülve éri el végül az emberi létformát. A védikus irodalom mindezt a lélek halhatatlan és örök természetével magyarázza:

*A lélek nem ismer sem születést, sem halált. Soba nem keletkezett, nem most jön létre, és a jövőben sem fog megszületni. Születetlen, örök-kévaló, mindig létező és ősi, s ha a testet meg is ölik, ő akkor sem pusztul el.*⁴

A védikus irodalom halál-felfogásának alapját két gondolat képezi. Az egyik az, hogy az élőlény örök,

⁴ Bhaktivedanta 2004: 2.20. vers: *na jāyate mriyate vā kadācin nāyam bhūtvā bhavitā vā na bhūyaḥ / ajo nityaḥ śāśvato ,yam purāṇo na hanyate hanyamāne śarīre //*

a másik pedig, hogy az örök élőlény nem azonos az anyagi testével. Ez a kijelentés teljesen más perspektívába helyezi az élet és a halál fogalmát. Ha valaki ezt nem érti meg teljes egészében, vagy más a világnézete, a világképe, akkor nagyon könnyen előfordulhat, hogy az életet, a személyiséget, az ént, az érzelmeket, a boldogságot, a szenvedést, tehát saját magát az anyagi testével és az azzal kapcsolatos dolgokkal véli azonosnak. Ennek az erős testi önazonosításnak – ami civilizációktól, kultúráktól független jellemzője mai világunknak – a jelei nagyon jól megfigyelhetők például a temetkezési szokásokban. Gondoljunk csak a mumifikációt használó kultúrákra, például az egyiptomira. A mumifikáció fő célja megőrizni az anyagi testet, lehetőleg olyanak, amilyen az életében volt, feltételezve, hogy ennek a testnek nemcsak az életben, hanem a halál után is jelentősége van az egyén sorsa szempontjából. Ezért szép ruhákba öltöztetik, ékszerekkel, élelemmel háziállatokkal, fegyverekkel látják el.

2. Egyiptomi múmiák

3. Múmiák, ellátva a túlvilági élethez szükséges kellékekkel (ruházat, élelem, edények stb.)

Védikus értelemben véve azonban az örök élőlénynek nincsen köze ehhez a felöltöztetett s megőrzött anyagi testhez. A test csak egy ruha, amit az élőlény levet, ha már elhasználódott, s már nem felel meg a céljainak. Ismételten a *Bhagavad-gītā*t idézve a következőket olvashatjuk:

Abogy az ember leveti elnyűtt ruháit, s újakat ölt magára, úgy adja fel a lélek is az öreg és hasznavehetetlen testeket, hogy újakat fogadjon el helyükbe.⁵

Fontos megérteni, hogy a halál pillanatában – ugyanúgy, ahogy a ruhát levetjük – a test elvesztése mellett annak szépsége, tulajdonai, barátai, elért eredményei mind itt maradnak, ebben a világban. A védikus felfogásnak ez az oldala komornak tűnhet, ugyanakkor itt a halál nemcsak befejezést jelent, hanem egyúttal a kezdetét is valami újnak, egy lehetőségekkel teli következő életnek.

⁵ Bhaktivedanta 2004: 2.22. vers: *vāsāṁsi jirṇāni yathā vibhāya navāni grbṇāti naro ,parāni / tathā śarirāṇi vibhāya jirṇāny anyāni saṁyāti navāni debi //*

Felmerülhet a kérdés, hogy mi határozza meg ennek az új testnek a minőségét, valamint azt, hogy milyen élethelyzetbe kerülünk a következő születésünkben? A hindu hagyományok úgy tartják, hogy mindezt az ember jelenlegi tettei és gondolatai határozzák meg. A gondolatok hatnak a cselekedetekre, a cselekedetek a gondolatokra, és eldöntik az ember sorsát ebben az életben, de a halál utáni életben is. A gondolatok és érzelmek közül azok a legfontosabbak, amelyeket az ember a halála pillanatában tapasztal meg. A *Bhagavad-gītā* ezt mondja:

*Amilyen létállapotra emlékezik az ember teste elbagyásakor, azt éri majd el kétségtelenül.*⁶

Ez a kijelentés rávilágít a védikus halál-felfogásra, illetve a halál törvényszerűségére. A *karma* törvénye értelmében a halál pillanatában jellemző tudatállapot határozza meg, hogy az ember milyen irányban halad tovább.

4. Az embert élete során számtalan gondolat és cél vezeti

⁶ Bhaktivedanta 2004: 8.6. vers: *yam yam vāpi smaran bhāvam tyajaty ante kalevaram / tam tam evaiti kaunteya sadā tad-bhāva-bhāvitaḥ //*

Igen ám, de ha a lélek az igazán fontos, akkor mi a szerepe a testnek? Mi a célja, mi a feladata? A védikus irodalom elmondja, hogy ez a test tulajdonképpen csak egy eszköz, ami – ha megfelelően használjuk – a megvilágosodás, a felszabadulás, a halál nélküli létezés eszközüvé válhat. Ugyanakkor ha nem megfelelően használjuk – a Védák szerint ez a testtel való azonosulást jelenti –, akkor általa elfelejtjük eredeti lelki, transzcendentális természetünket, örök mivoltunkat. A védikus filozófia ehhez a feledékenységhez (az elfelejtett lelki tudáshoz) kapcsolja az ember haláltapasztalatát és a halálfélelem érzését: a tudatlanság az, ami miatt megtapasztaljuk a halált és ami miatt félünk tőle.

A tudatlanságot Patañjali, a jógahagyományok egyik legjelesebb képviselője a védikus irodalom kijelentései alapján így határozza meg:

*Amikor öröknek véljük azt, ami ideiglenes, tisztának látjuk azt, ami tisztátalan, boldogságot találunk abban, ami szenvedéssel teli, amikor önmagunkként tekintünk arra, ami nem mi vagyunk.*⁷

2. A TESTET ÖLTÖTT ÉLŐLÉNY SPIRITUÁLIS ANATÓMIÁJA

A halál fogalmának jobb megértése érdekében most tekintsük át, hogy mit mond a védikus irodalom a testet öltött élőlény spirituális anatómiájáról. Ez feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a halál védikus felfogását jobban megértsük. Az ember valódi énjét, személyiségének alapját az úgynevezett önvaló, a lélek képezi, amelynek konkrét tulajdonságai vannak, s amely egyéni

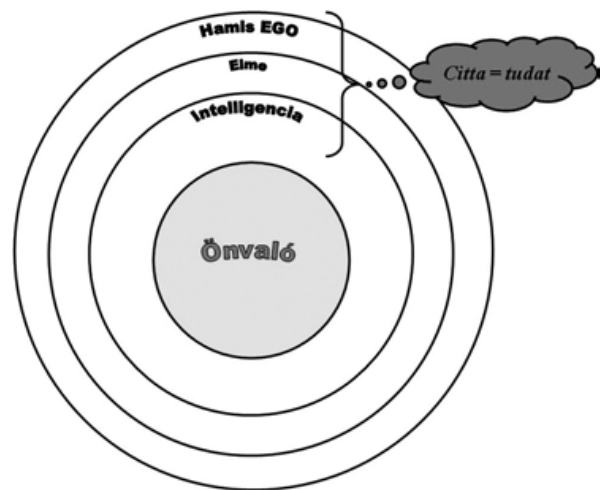
⁷ Chapple C. és Viraj Y. A. 1990: 2.3–5. vers: *anityāśuci-dubhkbhānātmāsu nitya-śuci-sukhātma-khyātir avidyā*

jellemzőkkel bír. Az ‘önvaló’ vagy ‘lélek’ kifejezés a valódi énünkre utal, amelyről a védikus írások azt mondják, hogy anyagtalan, állandó, elpusztíthatatlan és örök. Az önvaló, a lélek a tudatos létezés alapegysége, a tudat forrása bármiféle megnyilvánulásban. A lélek a saját tudata révén beragyogja az általa elfoglalt testet és annak környezetét is. Ez a lélek eredetileg örök, transzcendentális, teljes tudással rendelkezik és mindig boldog. Ha ezen a kijelentésen elmélkedünk egy keveset, akkor megértjük, miért van az, hogy a testet öltött élőlény soha nem elégedett, legyen bármennyire kedvező helyzetben is. Mindig olyan állapotba szeretne kerülni, ahol lehetőleg örökké él, vagy legalább meghosszabbíthatja az életét, amennyire csak lehetséges. Mindig kutat, keresi, áhítja a tudást. Nincs olyan ember, aki ne próbálna mindig több és több információt és tudást szerezni a boldogulása érdekében, és ne próbálna a boldogságra törekedni. Ebben az életében mindenki a boldogságot keresi. Van, aki megtalálja, van, aki nem, de mindenkinek ez a motivációja, mert ez a lélek eredeti tulajdonsága. A test tulajdonképpen nem más, mint a lélek eszköze: egyrészt a környezetének az érzékelésére, másrészt arra, hogy felfedezhesse vele eredeti énjét, önvalóját, amelyet a fizikai test teljesen elfed.

Érdekes, hogy az anyagi testről alkotott védikus felfogás jóval túlmutat a 21. század emberének elképzelésén, melyet még a tudományok is a magukévá tettek. A védikus írások szerint az önvalót a durva, látható anyagi testen belül az anyagi testnek egy másik, finomabb alkotóeleme fed be, a finomfizikai test, amely három részből áll: az *intelligenciából*, az *elméből* és a *hamis egóból*. Ezek alkotják a finomfizikai testet, más néven asztrálestetet vagy mentális testet. Ezeket a védikus írások ugyanúgy az anyagi test részeinek tekintik, mint annak

látható részét. Ez a finomfizikai test felelős az ember pszichikai megnyilvánulásaiért, s három alkotórésze belső érzékszervként funkcionál, a külső érzékszervek mellett. Érdekességük, hogy nemcsak a jelennek, hanem a múltnak és a jövőnek az érzéktárgyait is érzékelik. Hogyan lehetséges ez? Úgy, hogy a múltra visszaemlékeznek, a jelenben feldolgozzák a külső érzékek tapasztalatait, a jövőt illetően pedig előrevetítik a tapasztalandó tárgyakat és érzéseket.

A belső érzékszervekkel, tehát a mentális testünkkel szemben a durvafizikai testünk és a durva érzékeink alárendelt helyzetben vannak. Az elme, az intelligencia és a hamis ego együtt alkotja az élőlény anyagi tudatát (*citta*), amely által kapcsolatban állunk a külvilággal, amelyen keresztül látunk, érzékelünk, tapasztalunk, értékelünk mindent, s amelyen keresztül látjuk saját magunkat, sőt értékeljük még a saját halálunkat is.

5. Az elme, az intelligencia és a hamis ego által „befedett” önvaló

A finomfizikai test három részének az önvalóhoz, illetve a testhez való viszonyát a *Kaṭha-upaniṣad* (1.3.3-4) így írja le:

Az egyéni lélek az anyagi test szekerének utasa, az értelem pedig a hajtó. Az elme a gyeplő, az érzékek pedig a lovak. Ily módon örvend vagy szenved a lélek az elme és az érzékek társaságában – ez a nagy gondolkodók véleménye.⁸

Ez az ősi modell bemutatja a finomfizikai test rétegeinek, az önvalónak és az anyagi testnek a hierarchiáját. Más védikus szentírások is kiemelik azt, hogy ebben a hierarchiában az elme (a gyeplő) magasabb rendű helyzetben van, mint az érzékek, hiszen az elme irányítja az érzékeket. Az intelligencia pedig irányítja az elmét és ezáltal az érzékeket is. De az elsődleges mozgatórugója ennek az egész rendszernek az önvaló, a lélek, aki az anyagi test szekerének utasaként élvezi vagy elszenvedti az anyagi testtel történő dolgokat. Tehát normális esetben a test, az elme, az intelligencia és az ego az önvalónak, a léleknek van alárendelve.

6. Az anyagi test szekere

⁸ Idézi: Bhaktivedanta 2004: 6.34. vers magyarázatában: *ātmānam rathinam viddhi śarīram ratham eva ca/ buddhim tu śārathim viddhi manah pragrabam eva ca// indriyāni hayān ābur viśayāns teṣu go-carān/ ātmendriya-mano-yuktam bhoktety ābur manīṣiṇah//*

Vannak azonban olyan esetek, amikor ez a hierarchia felbomlik, és általában a legtöbb feltételekhez kötött, e világban testet öltött élőlény ebben a helyzetben van, mivel az intelligenciája nem megfelelően képzett. Ez persze nem anyagi műveltséget jelent, hanem azt, hogy az ember hiteles információval rendelkezik az önvalóról, a lélekről, a lélek halhatatlan természetéről, és ennek a tudásnak a birtokában szabályozza az elméjét és kontrollálja az érzékeit, vagyis végső soron az egész sorsát.

Szeretne-e bármelyikünk is egy olyan szekér utasa lenni, amelyen nincsen szekérhajtó, csak a megvadult lovak húzzák, vagy esetleg egy olyanak, amelyen a szekérhajtó „illuminált” állapotban van? Gondolom, a válasz egyértelmű: nem. A védikus írások véleménye az, hogy az önvalóról, a lélek halhatatlanságáról szóló információ nélkül az élőlény ebben a testben olyan, mint a vad lovak által húzott vagy a részeg kocsihajtó által irányított szekér utasa.

Tekintsük most át, hogy a finomfizikai testnek ez a három rétege, amely létrehozza az anyagi tudatot, milyen tulajdonságokkal rendelkezik.

Az elme (*manas*) irányítja az érzékeket, és összehangolja az érzékszervek működését. Az elme az a belső érzékszervünk, amely az örömet és a fájdalmat tapasztalja, valamint mérlegeli, hogy mit javasoljon az intelligenciának elfogadásra akkor, amikor az érzékszervek az érzéktárgyakkal találkoznak. Az elme részt vesz a gondolkodásban, érez és akar. A védikus szentírások az elme működéséhez sorolják az idő, a tér és a távolság relatív érzékelését is. Mindenki számára ismerős tapasztalat, hogy egy ötvenperces előadás, ha érdekes, rövidnek tűnik, viszont ha unalmas, akkor hosszúnak érezzük. Az elme az, ami relatív módon értékeli, és hosszúnak vagy rövidnek ítéli ugyanazt az eseményt.

A finomfizikai test másik összetevője az intelligencia vagy *buddhi*. Az intelligencia irányítja az elmét és az érzékeket. Megkülönböztető-képessége révén segít meghatározni az érzéktárgyak természetét. Ő is mérlegel, ugyanúgy, mint az elme. Az elme által javasolt információkat elfogadja vagy elutasítja, funkciója pedig a kételkedés. Az intelligencia állapota befolyásolja, hogy tévesen vagy éppen helyesen észlelünk-e dolgokat, ezért fontos a megfelelően képzett intelligencia, még a hétköznapiakban is. Az intelligencia funkciója ezeken felül a memória és az alvás.

A tudatot kialakító finomfizikai test harmadik része a hamis ego vagy *ahankāra*. E szanszkrit kifejezés azt jelenti, hogy ‘én-készítés’. Olyan énképre utal, amely eltér a természetestől, az eredetitől, olyan, amit saját magunk alakítottunk ki, mesterségesen magunkra erőltettünk, vagy a környezetünk erőltetett ránk. Ezt minden ember tapasztalja. Az élőlény tudata által létrehozott képről van szó, amire az ‘én’ és az ‘enyém’ egoista felfogás a jellemző. A hamis ego az önvalótól független, s a fizikai testtel kapcsolatos célokat tűz ki az élőlény számára. Ha a hamis ego túlságosan hamis, akkor rendkívül nagy spirituális – és bizonyos tekintetben anyagi – vakságot tud eredményezni, és sokszor zavarodottságot szül. A finomfizikai test e három rétege alkotja tehát a jelenleg tapasztalható tudatunkat.

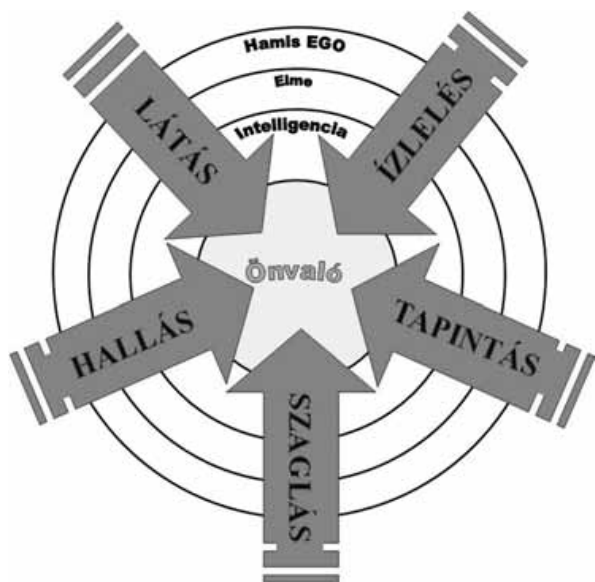
3. A TEST ELHAGYÁSA, A HALÁL

Tekintsük át, hogy mit mondanak a védikus írások a test elhagyásának folyamatáról, vagyis a halálról. A védikus irodalom szerint a halál pillanatában az élőlény, a lélek a finomfizikai testével együtt hagyja el a tapintható, érzékszerveinkkel tapasztalható durvafizikai testet. Magával viszi a

finomfizikai teste által tárolt információkat és az életében kialakított, az eredetitől általában eltérő önazonosságát. Ennek köszönhető az, hogy a teste elhagyása után az élőlény többnyire változatlanul megtartja a halála pillanatát megelőző tudatállapotát. Ezt egy egész élet alatt alakította ki, így a halála pillanatában csak minimálisan változhat meg. Talán kissé kitágul a durvafizikai testétől megszabadult élőlény tudata, hiszen ekkor már a finomfizikai testen keresztül érzékeli a vele történő dolgokat. Erre elég sok, a halálközeli élményből visszatért ember beszámolója utal: a haláluk pillanata után ugyanúgy gondolkodnak, mint előtte, legfeljebb csodálkoznak a velük történt dolgokon. A finomfizikai test egy ideig még azt a formát is megőrzi, amelyet a durvafizikai testben hordott az élőlény. Könnyű belátni, hogy a tudatunk az, ami meghatározza, hogyan éljük meg a saját halálunkat. A tudatunkon, a finomfizikai testünk szűrőjén keresztül értékeljük a velünk történeteket és látjuk a külvilágot.

Tekintsük át, hogy a tudat mennyire fontos szerepet játszik a halál megélésében és megértésében. Ha az életünk során a felénk érkező információáradat, amelyet magunkhoz engedünk a környezetünkből az érzékszerveken keresztül, kizárólag a testünkkel és a külvilággal való kapcsolatunkat közvetíti felénk, csak erről szól, valamint az ebből az érzéktapasztalásból meríthető élményeket, boldogságot fogadjuk el életünk egyedüli értelmeként, akkor nagy esélyünk van arra, hogy az önvalónkat, az énünket is a fizikai testtel fogjuk azonosítani. Ezt hívják testtudatnak, testi önazonosításnak. A hallás, látás, ízlelés, tapintás és szaglás folyamatán keresztül rengeteg információt nyerünk, azonban ha nincs más információnk magunkról, csak ezek, akkor azonosítani fogjuk magunkat az anyagi testünkkel.

Ebben az esetben a tudatunk kizárólag az anyagi világ síkján mozog.

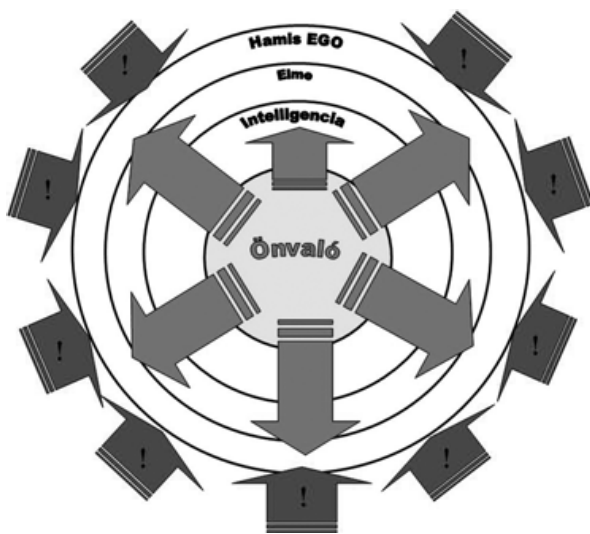

7. A testtudat létrejötte és anatómiája

Erős testtudattal rendelkezve nem is gondolkozunk azon, hogy létezik egy transzcendentális, nem anyagi léte is az élőlénynek. Elképzelni sem tudjuk, hogy létünknek egy olyan dimenziója is van, amely nem kötött ehhez a fizikai testhez, ehhez a fizikai világhoz. Így aztán a testtudattal kapcsolatos különböző megjelöléseket, önazonosításokat fogjuk alkalmazni saját magunkra. Például, a hölgyek kövérnek vagy soványnak gondolják magukat, a testük külseje, annak minősége alapján. Mások a test cselekedetei alapján sportolónak vagy kertésznek vallják magukat. Jobb- vagy éppen baloldali az, aki valamilyen ideológiával azonosul. A testtudatunk nagymértékben meghatározza azt, hogy mit gondolunk magunkról.

Egy nyugat-európai klinikán dolgozó pszichiáter kollégám, aki skizofrén betegekkel foglalkozik,

csoportterápiát tartott, ahol a lélekvándorlás, a reinkarnáció volt a téma. Arról beszélgettek, hogy ezek a skizofrén betegek, ha újrakezdhetnék az életüket egy másik testben, ha újból megszülethetnének, hogyan képzelik el az életüket. Nagyon sok vélemény elhangzott, majd az egyikük felállt, és azt mondta nagyon komolyan: *ha a reinkarnációnak köszönhetően újrakezdhetném az életemet, akkor egy másik klinikán szeretnék skizofrén beteg lenni, mert ott jobbak a körülmények.* Ez ugyan elég extrém példa, de körülbelül ebben a cipőben járunk mi is. Nem tudjuk önmagunkat a fizikai létünkötől függetlenül szemlélni. Pedig ha a tudat a külvilág ingerei mellett az önvalóról szóló tudásban és egy lelki folyamat általi képzésben is részesül, akkor képes az ember lelki perspektívában szemlélni magát. Akkor is ugyanúgy megvan a kommunikáció, a kapcsolat a külvilággal, de fejlett lelki intelligenciája révén az élőlény nem azonosítja magát az anyagi testével, hanem a tudatát kizárólag az önvalóról szóló tudás hatja át, és így tökéletes lelki önazonosítással élhet.

8. A lelki tudat kialakulása és anatómiája

Ebben a tökéletes lelki tudatban, felszabaldult állapotban a lélek a halál pillanatában a finomfizikai testétől is megválnak. Ez számára egy nagyon fontos paradigmaváltás. Ekkor az önvalója teljesen tisztán ragyog, és már nem kell újra megszületnie ebben a világban, hanem eredeti lelki helyzetébe kerül vissza, amely a fizikai dimenzió túl szférá. A védikus írások szerint ez a lelki világ, a lélek eredeti otthona.

Ezt a tökéletes lelki tudatot, amelyet Patañjali is említ *yoga-sūtráiban*, négy fontos eszközzel lehet elérni. Az első a *lemondás*, amely az érzékek szabályozását, az érzékek urává válást jelenti. A lemondás gyakorlása által az ember megtanulja, hogy ne az érzékei diktálják számára, hogy mit tegyen és mit ne, hanem ő mondja meg az érzékszerveinek, hogy mi a feladatuk. A második az *önvalóról szóló lelki tudás*. A harmadik, ami minden teológiának a lényege, *Isten szeretetteljes szolgálata*, a negyedik pedig *Isten szent neveinek az éneklése*. A hangsúly az utolsó kettőn van: a védikus irodalom szerint a tudat tökéletesen lelkivé válása azáltal történik meg, ha valaki Isten felé fordul, és elkezd valamilyen szolgálatot végezni a számára, mivel ez a lélek eredeti, természetes helyzetének megfelelő tevékenység.

A halál élménye tehát a testtel azonosuló tudat számára az anyagi sors játékszereként való végleges elmúlás érzését jelenti, amelyet a végső kétségbeesés, vagy jobb esetben a belenyugvás jellemez. Ezzel szemben az önvalóval azonosuló tudat a halál megtapasztalása során egy elbomló, önmagáról lefoszló ruhaként látja a testét, tudatilag elszakad tőle, s csupán passzív szemlélője az eseményeknek. A testet elhagyó lélek hirtelen az eredeti lelki testében és abban a dimenzióban találja magát, ahonnan valójában származik. Ez az ő eredeti, örök otthona. A halál az ő számára

nem a végső elmúlás, hanem egy transzcendentális lét kezdete.

Végül meg kell jegyezni, hogy a védikus filozófia és pszichológia a halál kérdésével nem csupán a nyugodt halál élményének az elérése miatt foglalkozik, hanem jóval túlmutat ezen. A védikus irodalom lényege és célja, hogy felelevenítse az embernek Istennel való kapcsolatát.

Kérdés: Mi történik azzal az emberrel, aki a halál pillanatában kómában van vagy nincs tudatánál?

Tóth Soma László: Erre azért nem tudok válaszolni, mert kóma és kóma között is van különbség. Előfordul, hogy a lélek még jelen van az anyagi testben, és előfordul olyan is, hogy mesterségesen tartanak életben egy testet, annak ellenére, hogy a lélek már elhagyta azt. Ha a finomfizikai testben lévő lélek ragaszkodik ahhoz a testhez, akkor szellem-létformában ott marad a környéken. Ez egy olyan lélek, amelyik nem tudta hátrahagyni az anyagi testét és egy új testet elfogadni. Ez a lélek arra van kárhóztatva, hogy a finomfizikai teste ebben a szellem-állapotban „lebegjen” a test körül.

Felhasznált irodalom

Bhaktivedanta, Swami Prabhupāda A. C. 2004: *A Bhagavad-gītā úgy, ahogy van*. Stockholm, Bhaktivedanta Book Trust.

Chapple C. és Viraj Y. A. 1990: *The Yoga Sutras of Patanjali*. Delhi, Sri Satguru Publications.